

NIPO *het marktonderzoekinstituut*
Postbus 247
1000 AE Amsterdam

Grote Bickersstraat 74

Telefoon (020) 522 54 44

Fax (020) 522 53 33

E-mail info@nipo.nl

Internet www.nipo.nl

NIPO *het marktonderzoekinstituut*

Rapport

Schoolverzuim in het Voortgezet Onderwijs

IB/RL

A9286 | 31 oktober 2002

Alle in dit document vermelde gegevens zijn strikt vertrouwelijk. Publicatie en inzage aan derden, geheel of gedeeltelijk, is zonder toestemming van het NIPO beslist niet toegestaan.

© NIPO Amsterdam | ISO 9001_rapned.dot

Inhoud

	Samenvatting	1
	Inleiding	3
<hr/>		
1	Aanpak van het onderzoek	4
1.1	Steekproefkader	4
1.2	Steekproef	4
1.3	Methode van onderzoek	6
<hr/>		
2	Ongeoorloofd en geoorloofd verzuim	9
2.1	Verzuim het hoogst in vierde leerjaar	9
2.2	Verzuim het hoogst op scholen voor praktijkonderwijs	12
2.2.1	Verzuim neemt toe met leerjaar	13
2.2.2	Mogelijk ongeoorloofd verzuim hoogst in 3e en 4e leerjaar VWO en Havo	15
2.3	Meisjes verzuimen meer dan jongens	16
2.4	Verzuim hoogst tijdens achtste en negende lesuur	18
2.5	Verzuim het laagst op maandag	22
<hr/>		
3	Conclusie	25
<hr/>		
	<i>Inhoud figuren en tabellen</i>	
1	<i>Representativiteit van de steekproef</i>	5
2	<i>Verzuimpercentage naar leerjaar</i>	9
3	<i>Verzuimredenen naar leerjaar</i>	11
4	<i>Verzuimpercentage naar schooltype</i>	12
5	<i>Verzuimpercentage per schooltype naar leerjaar</i>	14
6	<i>Verzuimredenen naar schooltype</i>	15
7	<i>Verzuimpercentage per leerjaar naar sekse</i>	16
8	<i>Verzuimredenen naar sekse</i>	17
9	<i>Verzuimpercentage naar lesuur</i>	18
10	<i>Verzuimredenen en lesuur</i>	19
11	<i>Verzuimpercentage per lesuur naar schooltype</i>	20
12	<i>Verzuimpercentage per lesuur naar leerjaar</i>	21
13	<i>Verzuimpercentage naar dag van de week</i>	22
14	<i>Verzuimpercentage per dag van de week naar lesuur</i>	23
15	<i>Verzuimredenen naar dag van de week</i>	24

Samenvatting

NIPO is gevraagd onderzoek te doen naar de mate en aard van geoorloofd en ongeoorloofd schoolverzuim op scholen in het voortgezet onderwijs. Het verzuimpercentage (geoorloofd en ongeoorloofd) bedraagt gemiddeld 7,9%. Het percentage ongeoorloofd verzuim bedraagt gemiddeld 2,85%. Dit percentage vertoont verschillen naar:

- *Leerjaar*
Het verzuim neemt toe met leerjaar. In het eerste leerjaar is het verzuimpercentage 6,4%, 7,8% in het tweede, 8,4% in het derde en 9,0% in het vierde leerjaar.
- *Schooltype*
Het verzuim is het hoogst op scholen voor praktijkonderwijs (10,2%), gevolgd door VMBO leerlingen (8,0%). Onder de brugklassers HAVO / VWO ligt het verzuim op 7,4%. Dit is iets hoger onder de Havisten van de 3e en 4e leerjaar (7,9%) en iets lager onder VWO'ers uit de 3e en 4e leerjaar (6,8%).
- *Sekse*
Meisjes verzuimen gemiddeld vaker dan jongens (respectievelijk 8,4% en 7,5%).
- *Lesuur*
Qua verzuim per lesuur valt op dat het verzuim het hoogst is tijdens de laatste lesuren op de dag (11,6%).
- *Dag van de week*
Op maandag is het verzuim gemiddeld het laagst (7,2%) en op dinsdag het hoogst (8,6%).

Leerjaar en schooltype

Op uitzondering van de scholen voor praktijkonderwijs is er bij alle schooltypen sprake van een toenemend verzuim naar leerjaar. Het verzuim is het laagst in de eerste klas en het hoogst in de vierde klas. Onder de vierdeklas leerlingen geldt ook nog dat het verzuim het hoogst is onder VMBO's en het laagst onder VWO'ers.

Sekse en leerjaar

Bij meisjes is sprake van de grootste stijging in verzuim naar leerjaar. Terwijl er onder meisjes in het eerste leerjaar sprake is van een gemiddeld verzuim van 6,2%, ligt dit percentage op 10,4% in het vierde leerjaar. Onder jongens is sprake van een kleiner verschil in verzuim tussen het eerste en het vierde leerjaar (resp. 6,6% en 9,3%).

Schooltype en lesuur

Gelet op het verzuimpercentage per schooltype naar lesuur, is het hoogste verzuimpercentage te vinden onder VMBO'ers tijdens de laatste twee lesuren (14,9%). Het verzuim is ook bovengemiddeld hoog onder havisten uit de 3e en 4e leerjaar tijdens het zesde lesuur (12,6%). Op scholen voor praktijkonderwijs is het verzuim sowieso bovengemiddeld hoog. Naar lesuur zijn er nog twee pieken te zien tijdens het vijfde en het tweede lesuur (resp. 13,8% en 13,5%).

Lesuur en leerjaar

Wordt het verzuim per lesuur naar leerjaar bekeken, dan is het verzuim onder leerlingen in de eerste klas over vrijwel alle lesuren het laagst, en onder leerlingen uit de vierde klas over alles lesuren het hoogst.

Verzuimredenen

Van alle afwezige leerlingen tijdens de telweken was bijna tweederde (64%) geoorloofd afwezig. Ziekte blijkt hiervan de meest voorkomende reden onder bijna de helft van de afwezige leerlingen.

Onder ruim eenderde (36%) van de afwezige leerlingen was er sprake van mogelijk ongeoorloofd verzuim.

Verzuimredenen naar leerjaar:

Als gelet wordt op het ziektepercentage per leerjaar, dan valt op dat het ziektepercentage het hoogst is in de leerjaren 1 en 2 en het laagst is in de hogere leerjaren 3 en 4.

Het percentage mogelijk ongeoorloofd verzuim is het laagst onder leerlingen uit het eerste leerjaar (30%) en neemt toe tot 40% in het vierde leerjaar.

Verzuimredenen naar schooltype

Het verzuim op scholen voor praktijkonderwijs is het hoogst in vergelijking met andere schooltypen. Toch betreft het hier vaker dan gemiddeld geoorloofd verzuim. Het mogelijk ongeoorloofde verzuim is het hoogst in de 3e en 4e leerjaar van het VWO en de HAVO.

Verzuimredenen naar sekse

Ondanks het feit dat meisjes meer verzuimen dan jongens, blijkt er niet veel verschil te zijn naar verzuimredenen.

Verzuimredenen naar lesuur

Het hoge verzuim tijdens het achtste en negende lesuur blijkt vooral het gevolg te zijn van ziekmeldingen. Tijdens het zesde en zevende lesuur is er sprake van een relatief hoog percentage leerlingen dat mogelijk ongeoorloofd verzuimt.

Het percentage leerlingen dat te laat is, is het hoogst tijdens het eerste lesuur (6%).

Verzuimredenen naar dag van de week

Het geoorloofd verzuim is op dinsdag en woensdag het hoogst (resp. 72% en 70%). Het mogelijk ongeoorloofd verzuim is het hoogst op vrijdag (48%), donderdag (41%) en maandag (40%).

Inleiding

Vanuit de Tweede Kamer en de media wordt er met een zekere regelmaat gevraagd naar cijfers over schoolverzuim, met name over ongeoorloofd schoolverzuim, spijbelen. Scholen zijn wettelijk verplicht om jaarlijks de verzuimcijfers aan het ministerie van Onderwijs door te geven. Helaas kunnen veel scholen daar niet aan voldoen.

Zicht op het verzuimgedrag onder leerlingen in het Voortgezet Onderwijs is echter zeer noodzakelijk voor alle betrokken partijen die zich met de naleving van de leerplicht bezighouden. Hierbij valt te denken aan alle leerplichtambtenaren die zich richten op het verminderen van het schoolverzuim. Op het niveau van de rijksoverheid is behalve het ministerie van OC&W ook de sector criminaliteitspreventie van het ministerie van Justitie betrokken bij schoolverzuim. Afhankelijk van de oorzaken van het schoolverzuim worden er verschillende partijen ingeschakeld; de Raad voor de kindbescherming speelt bijvoorbeeld een rol als de oorzaak betrekking heeft op problemen binnen het gezin.

Voor al deze partijen is het relevant om meer zicht te krijgen op het verzuimgedrag onder leerlingen in het voortgezet onderwijs. Op lokaal niveau zijn er tot nu toe wel metingen verricht naar de mate waarin wordt verzuimd, een landelijk beeld ontbreekt echter nog. NIPO is daarom gevraagd onderzoek te doen naar de mate en de aard van geoorloofd en ongeoorloofd schoolverzuim op scholen in het voortgezet onderwijs.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de belangrijkste resultaten, waarbij het verzuim naar relevante achtergrondvariabelen in kaart wordt gebracht. In hoofdstuk 1 wordt de methode en aanpak van het onderzoek beschreven, waarna de resultaten in hoofdstuk 2 worden behandeld.

1 Aanpak van het onderzoek

1.1 Steekproefkader

Het onderzoek heeft zich uitsluitend gericht op leerlingen in het voortgezet onderwijs. Aangezien de leerplicht geldt voor leerlingen tot en met 16 jaar is er besloten om alleen te tellen in de klassen 1 tot en met 4. In deze klassen zitten met name leerlingen in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar. Mogelijk zitten er ook leerlingen die iets ouder zijn dan de leerplichtige leeftijd als gevolg van zittenblijven of leerlingen die iets jonger zijn als het snelle leerlingen betreft.

1.2 Steekproef

Allereerst is er een steekproef getrokken van 250 scholen in het voortgezet onderwijs. Na een schriftelijke aankondiging is er middels een telefonische screening toestemming gevraagd om het verzuim op de scholen in kaart te brengen. Van deze 250 scholen, gaven er 66 toestemming voor het onderzoek. Vervolgens is gevraagd om alle klassenlijsten en klassenroosters, ter voorbereiding op het veldwerk. Van 53 scholen zijn deze materialen ook daadwerkelijk ontvangen.

Uiteindelijk is op deze 53 scholen het onderzoek uitgevoerd. Bij evaluatie van de resultaten bleek echter dat niet alle data bruikbaar waren. Het gaat hier om 4 scholen die tijdens het veldwerk bezwaar maakten tegen de onderzoeks aanpak en de leerlingen niet bij naam wilden noemen. Er werd genoteerd hoeveel aan- en afwezigen er waren, maar er kon niet worden achterhaald om welk schooltype het ging, in welke klas zij zaten, hoe de verdeling naar geslacht eruit zag en wat de reden van afwezigheid was. Besloten is deze resultaten niet te betrekken bij de verwerking, waardoor er uiteindelijk gewerkt wordt met de resultaten van 49 scholen.

In onderstaand overzicht is de mate van representativiteit van de steekproef weergegeven naar de relevante achtergrondvariabelen; totaal aantal leerlingen, aanwezige schooltypen, schooltypen (categoriale school of scholengemeenschap), provincie, regio en gemeentegrootte. Deze steekproef is voorgelegd aan en goedgekeurd door een onderwijsinspecteur.

1 | Representativiteit van de steekproef

	Scholen in steekproef (n=49)		Totaalbestand scholen Cfi (n=754)	
	Absoluut	Relatief	Absoluut	Relatief
Totaal aantal leerlingen				
1-750	18	37%	280	37%
750-1500	18	37%	268	36%
1500+	13	27%	206	27%
Aanwezige schooltypen				
VMBO	17	35%	250	33%
HAVO	-	-	2	0%
VWO	3	6%	39	5%
HAVO VWO	-	-	3	0%
VMBO HAVO	-	-	9	1%
VMBO HAVO VWO	29	59%	451	60%
Aantal schooltypen aanwezig				
1 (categoriale school)	20	41%	291	39%
2	-	-	12	2%
3 (scholengemeenschap)	29	59%	451	60%
Regio				
3 grote steden	9	18%	120	16%
Rest West	17	35%	222	29%
Noord	5	10%	72	10%
Oost	5	10%	158	21%
Zuid	13	27%	182	24%
Provincie				
Groningen	-	-	21	3%
Friesland	4	8%	32	4%
Drenthe	1	2%	19	3%
Overijssel	1	2%	44	6%
Flevoland	-	-	13	2%
Gelderland	4	8%	101	13%
Utrecht	4	8%	56	7%
Noord-Holland	10	20%	121	16%
Zuid-Holland	12	24%	165	22%
Zeeland	3	6%	15	2%
Noord-Brabant	9	18%	114	15%
Limburg	1	2%	53	7%

Gemeentegrootte				
Tot 5.000 inwoners	1	2%	4	1%
5.000 tot 10.000 inwoners	-	-	8	1%
10.000 tot 20.000 inwoners	6	12%	66	9%
20.000 tot 50.000 inwoners	16	33%	214	28%
50.000 tot 100.000 inwoners	9	18%	135	18%
100.000 tot 400.000 inwoners	11	22%	234	31%
Meer dan 400.000 inwoners	6	12%	93	12%

Representativiteit

De aantallen scholen zijn weliswaar ongeveer conform aan het landelijk gemiddelde, in de grote steden zijn echter geen vmbo-scholen vertegenwoordigd. Te verwachten is, dat het verzuim hier relatief hoog is wat van invloed kan zijn op het totaalcijfer.

Daarnaast geldt dat de resultaten landelijk representatief zijn, maar niet representatief zijn voor de afzonderlijke scholen.

1.3 Methode van onderzoek

Om het verzuim in kaart te brengen is er gekozen voor het 'tellen in de klas'. Een enquêteur gaat een klas in en controleert het aantal aanwezige leerlingen met de betreffende klassenlijst. Is er sprake van een verschil in aantal, dan wordt er gecontroleerd wie er afwezig is/zijn.

Twee metingen per school

Op iedere school zijn twee metingen verricht, waarbij geldt dat deze twee metingen op verschillende dagen zijn ingepland. Was de eerste meting op een dinsdag, dan moest er bij de tweede meting gekozen worden voor een maandag, woensdag, donderdag of vrijdag.

Periode van veldwerk

Er is gekozen voor vier weken veldwerk, waarbij de eerste afspraak gemaakt moest worden in week 10 of 11 en de tweede afspraak gemaakt moest worden in week 12 of 13. Deze periode is gekozen omdat het een normale tijd is binnen het voortgezet onderwijs. Er waren geen tentamens en er was ook nog voldoende tijd tot de examens, zodat leerlingen niet extra zouden verzuimen om bijvoorbeeld te leren.

Materialen ontvangen van scholen

Om het tellen in de klas mogelijk te maken heeft de enquêteur klassenlijsten, klassenroosters en een plattegrond van de school nodig. Alle scholen die hebben meegewerkt aan het onderzoek hebben deze materialen toegezonden na goedkeuring voor deelname¹. Een kopie van deze materialen is vervolgens naar de enquêteur gestuurd met daarbij een instructie voor het tellen.

Verdeling over verschillende schooltypen, leerjaren, vakken en uren

Elke enquêteur heeft een eigen telrooster gemaakt voor de teldag, waarbij er gelet is op een goede spreiding over de aanwezige schooltypen, leerjaren, vakken en uren. Een goede verdeling van dagen over de week is bereikt door een stratificatie bij het inplannen van de afspraken met de scholen tijdens de telefonische screening. In verband met goede vrijdag tijdschema's is de vrijdag echter licht ondervertegenwoordigd.

Het tellen in de klas

In de klas heeft de enquêteur met de leerkracht het aantal afwezigen doorgenomen en gevraagd of de docent bekend is met de reden van afwezigheid. Indien deze bekend was, werd deze genoteerd. Na de gehele teldag heeft de enquêteur nog contact opgenomen met de conciërge en/of verzuimcoördinator, waarbij de leerlingen waarvan de reden van verzuim onbekend was is nagegaan. Vervolgens is aan iedere school gevraagd om een verzuimregistratie, waarbij voor leerlingen met nog onbekende redenen van verzuim is nagegaan wat de reden van afwezigheid was op het moment van tellen.

Scholen hebben vrijwillig meegedaan met het onderzoek. NIPO heeft geen beschikking over leerlingadministraties, waardoor een verdere verdieping van de data naar leeftijd en etnische achtergrond niet mogelijk is.

In totaal hadden er 51.422 leerlingen aanwezig moeten zijn volgens de klasselijsten, verdeeld over 1526 klassen. Er bleken 4.047 leerlingen niet in de klas aanwezig, die er wel hadden moeten zijn volgens de klasselijst.

De data zijn niet herwogen naar achtergrondvariabelen. Aangezien wij niet beschikken over de representatieve aantallen leerlingen per school naar achtergrondvariabelen (zoals regio en denominatie), was een weging niet mogelijk. De netto steekproef is echter representatief voor Nederland, waardoor er vanuit gegaan kan worden dat de cijfers in dit rapport overeen komen met het landelijk beeld.

¹ Eén school werkt met schrapkaarten om het verzuim in de klas in kaart te brengen. Voor de telling op deze school is er op de dag zelf een uitdraai gemaakt van de klassenlijsten met klassenroosters.

Afrondingen

De computer berekent het percentage van elk cijfer afzonderlijk volgens een afrondingsinstructie. Het gevolg is dat optellingen van percentages niet altijd gelijk zijn aan het percentage van de som der (absolute) basiscijfers. Dergelijke (kleine) verschillen zijn dus slechts afrondingsverschillen.

Rapportage

Bij de rapportage van het verzuim worden verder geen uitspraken gedaan naar variabelen die betrekking hebben op schoolniveau. Het betreft hier variabelen zoals schoolgrootte, denominatie van de school, regio, provincie en aantal schooltypen aanwezig. Deze variabelen hebben per klasse een te lage waarde, waarover er geen representatieve uitspraken op uitsplitsingen van de 49 scholen kunnen worden gedaan.

In de rapportage worden wel uitspraken gedaan over het verzuim naar:

- Leerjaar (1 t/m 4)
- Schooltype
- Lesuur
- Sekse
- Dag van de week

Als basis wordt uitgegaan van de 51.422 leerlingen die volgens de klassenlijsten aanwezig zouden moeten zijn tijdens het tellen. Door deze grote steekproef kunnen er betrouwbare uitspraken gedaan worden over de verschillen in verzuim bij twee variabelen (bijvoorbeeld verzuim per leerjaar naar sekse).

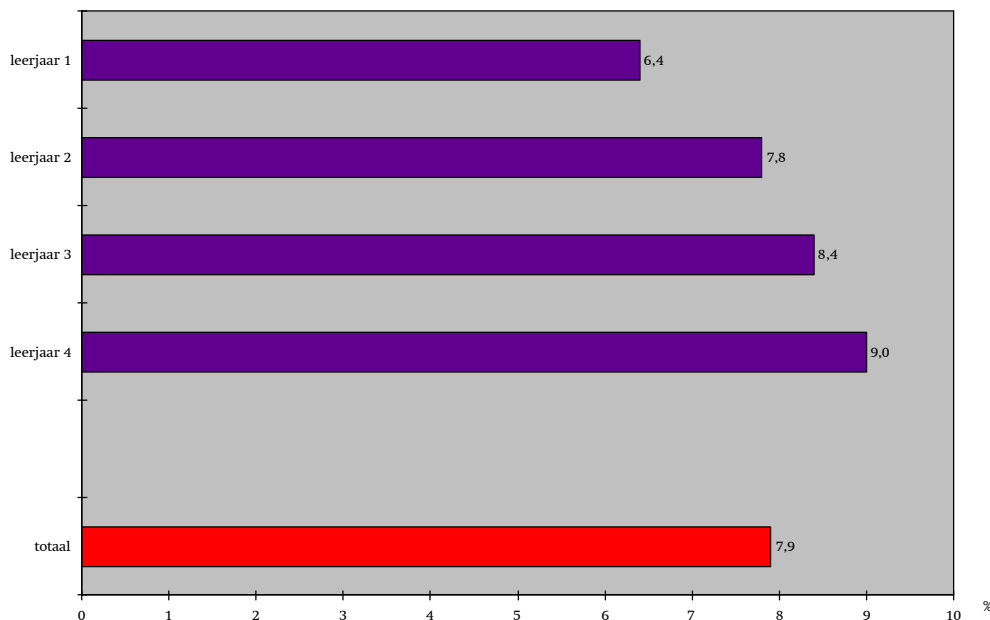
2 Ongeoorloofd en geoorloofd verzuim

Tijdens de telweken zouden er 51.422 leerlingen aanwezig moeten zijn. Er bleken 4047 leerlingen niet in de klas aanwezig te zijn, die er wel hadden moeten zijn volgens de klassenlijst. Het totale verzuimpercentage bedraagt hiermee 7,9%. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er hier onder verzuim zowel geoorloofde als ongelooft afwezigheid wordt verstaan. Het betreft leerlingen die volgens de klassenlijst in de klas hadden moeten zitten op het moment van tellen maar tijdens de telling niet aanwezig waren. In dit hoofdstuk worden relevante verschillen van dit verzuimpercentage nader behandeld. De verzuimredenen komen ook in dit hoofdstuk aan bod.

2.1 Verzuim het hoogst in vierde leerjaar

Het verzuimpercentage over alle leerjaren bedraagt 7,9%. Dit percentage is het laagst in het eerste leerjaar (6,4%) en vertoont een samenhang met leerjaar. Leerlingen uit het vierde leerjaar blijken het meest afwezig te zijn. Tijdens een willekeurige les blijkt 9% van de vierdejaarsleerlingen niet aanwezig.

2 | Verzuimpercentage naar leerjaar

Bron: NIPO, 2002

Verzuim als gevolg van ziek zijn hoogst in de laagste leerjaren

Doel van het onderzoek was onder meer het meten van het ongeoorloofd verzuim. Daar is echter geen goed zicht in te krijgen, omdat de werkelijke verzuimredenen moeilijk zijn te achterhalen. Soms wordt immers een geldige reden van verzuim opgegeven als dekmantel voor ongeoorloofd verzuim, denk bijvoorbeeld aan ziekte. Van verzuimers waarvan de reden van verzuim onbekend is, kan er eveneens sprake zijn van zowel geoorloofd als ongeoorloofd verzuim.

Om toch enig zicht te krijgen op de verdeling ongeoorloofd versus geoorloofd verzuim is er een verdeling gemaakt in verzuim waarvoor een geldige reden is opgegeven en verzuim waarvoor door de school geen geldige reden kon worden achterhaald. NIPO is zodoende gekomen tot de noemer '*mogelijk ongeoorloofd verzuim*'. Leerlingen die om onbekende redenen hebben verzuimd, zijn onder deze categorie geschaard. Hierdoor is het wel mogelijk een benadering te geven van het percentage ongeoorloofd verzuim.

De tweedeling die hierdoor is ontstaan is als volgt:

- Geoorloofd verzuim, waar o.a. ziekte onder valt
- Mogelijk ongeoorloofd verzuim, waaronder onbekende redenen, te laat en spijbelen vallen.

Bovenstaande tweedeling is eerder gehanteerd door bureau Oberon voor het onderzoek naar verzuim in Utrecht.

Van alle afwezige leerlingen tijdens de telweken was bijna tweederde (64%) geoorloofd afwezig. Ziekte blijkt hiervan de meest voorkomende reden onder bijna de helft van de afwezige leerlingen. Als gelet wordt op het ziektepercentage per leerjaar, dan valt op dat het ziektepercentage het hoogst is in de leerjaren 1 en 2 en het laagst is in de hogere leerjaren 3 en 4. Onder ruim een derde (36%) van de afwezige leerlingen was er sprake van mogelijk ongeoorloofd verzuim. Dit percentage is het laagst onder leerlingen uit het eerste leerjaar (30%) en neemt toe tot 40% in het vierde leerjaar.

3 | Verzuimredenen naar leerjaar

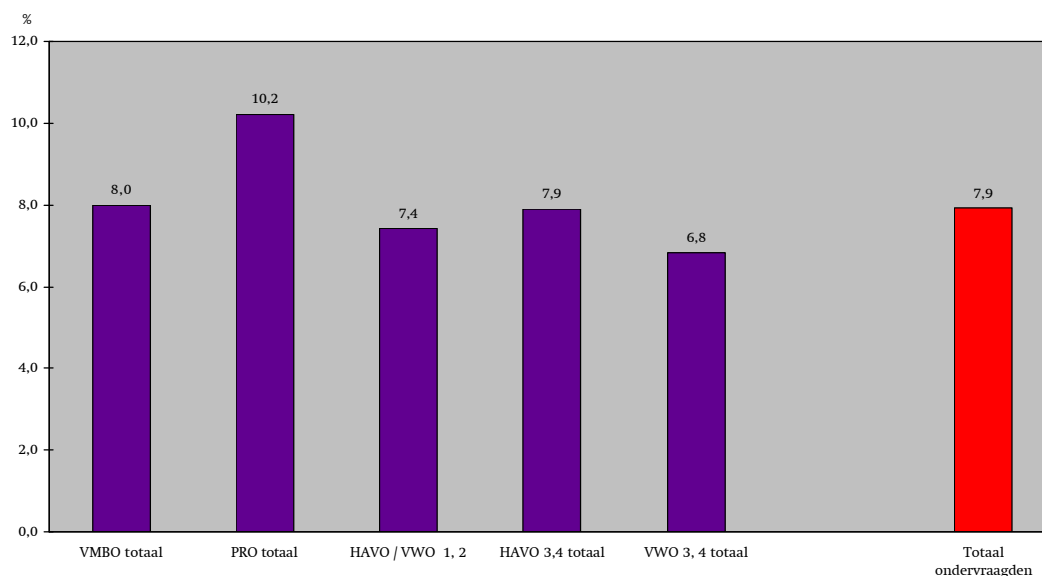
	Leerjaar 1	Leerjaar 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	Totaal
	%	%	%	%	%
Geoorloofd					
Ziek	56	53	49	44	49
Vrijstelling voor een specifiek vak	4	4	5	7	5
Bezoek aan arts	6	5	4	4	4
Verlof	2	2	3	2	2
Begrafenis	1	0	1	0	1
Eruit gestuurd	1	1	0	1	1
Geschorst	0	1	1	0	0
Anders	0	2	1	1	1
<i>Totaal</i>	70	68	63	60	64
Mogelijk ongeoorloofd					
Niet bekend	28	30	32	36	33
Te laat	2	2	3	3	3
Spijbelen	0	0	2	1	1
<i>Totaal</i>	30	32	37	40	36

2.2 Verzuim het hoogst op scholen voor praktijkonderwijs

Het verzuimpercentage vertoont een licht dalende lijn naarmate er sprake is van een hoger schooltype. Op het VMBO is het verzuimpercentage 8,0%. Praktijkonderwijs is hierin niet meegenomen, aangezien er hier sprake is van een sterk verschil qua opzet van onderwijs. Het verzuim op scholen voor praktijkonderwijs is ook relatief hoog (10,2%). Het blijkt hierbij om een relatief hoog percentage geoorloofd verzuim te gaan. Leerlingen hebben bijvoorbeeld logopedie in plaats van reguliere lessen.

In vergelijking met het VMBO is het verzuim onder Havisten en VWO'ers lager. Onder leerlingen die in het gezamenlijk brugjaar HAVO/VWO zitten bedraagt het verzuim 7,4%. Dit percentage neemt onder de Havisten van de 3e en 4e leerjaar toe tot 7,8%, terwijl dit percentage onder VWO'ers in de 3e en 4e leerjaar afneemt tot 6,8%.

4 | Verzuimpercentage naar schooltype

Bron: NIPO, 2002

2.2.1 Verzuim neemt toe met leerjaar

In tabel 5 (volgende pagina) staan per schooltype naar leerjaar twee verzuimpercentages vermeld:

1. Het totale verzuimpercentage (geoorloofd én ongeoorloofd verzuim bij elkaar)
2. Het mogelijk ongeoorloofde verzuim (leerlingen die te laat zijn, spijbelen of waarvan de reden onbekend is)

Totale verzuimpercentage

Hieruit blijkt dat er bij alle schooltypen, op uitzondering van de scholen voor praktijkonderwijs, sprake is van een toenemd totaal verzuim naar leerjaar. Op alle schooltypen (behalve de scholen voor praktijkonderwijs) is het totale verzuim het hoogste in het vierde leerjaar. Worden de verzuimpercentages van deze leerjaren vergeleken, dan is dit percentage het hoogst op het VMBO (11,4%) en het laagst op het VWO (7,9%).

Mogelijk ongeoorloofd verzuim

Het mogelijk ongeoorloofde verzuim bedraagt gemiddeld 2,85%. Met name bij de scholen voor praktijkonderwijs is het opvallend dat het mogelijk ongeoorloofde verzuim relatief laag is ten opzichte van het totale verzuim. Leerlingen van dit onderwijstype verzuimen relatief veel, maar het betreft slechts in 26% van de gevallen mogelijk ongeoorloofde afwezigheid. Onder leerlingen van de 3e en 4e leerjaar van de HAVO en VWO is het mogelijk ongeoorloofde verzuim veel hoger: respectievelijk 43% en 44% van het totale verzuim bestaat uit mogelijk ongeoorloofde afwezigheid.

Alleen in het VMBO is er een duidelijke toename van het mogelijk ongeoorloofde verzuim naar leerjaar. Daarbij valt tevens op dat het mogelijk ongeoorloofde verzuim onder VMBO'ers uit het eerste en tweede leerjaar niet hoger is dan het mogelijk ongeoorloofde verzuim in het eerste en tweede leerjaar van het Havo/VWO.

5 | Verzuimpercentage per schooltype naar leerjaar

	Mogelijk ongeoorloofd verzuim	Totale verzuim (geoorloofd + mogelijk ongeoorloofd)
	%	%
Praktijkonderwijs		
PRO leerjaar 1	1,7	7,7
PRO leerjaar 2	3,9	13,4
PRO leerjaar 3	3,3	9,5
PRO leerjaar 4	1,8	10,9
<i>Totaal</i>	<i>2,7</i>	<i>10,2</i>
VMBO		
VMBO leerjaar 1	1,6	6,0
VMBO leerjaar 2	2,1	7,6
VMBO leerjaar 3	3,0	9,2
VMBO leerjaar 4	4,6	11,4
<i>Totaal</i>	<i>2,7</i>	<i>8,0</i>
Havo-VWO brugperiode		
Havo-VWO leerjaar 1	2,8	7,3
Havo-VWO leerjaar 2	2,8	7,5
<i>Totaal</i>	<i>2,8</i>	<i>7,4</i>
Havo		
HAVO leerjaar 3	3,4	7,2
HAVO leerjaar 4	3,4	8,6
<i>Totaal</i>	<i>3,4</i>	<i>7,9</i>
VWO		
VWO leerjaar 3	2,1	6,0
VWO leerjaar 4	4,1	7,9
<i>Totaal</i>	<i>3,0</i>	<i>6,8</i>

2.2.2 Mogelijk ongeoorloofd verzuim hoogst in 3e en 4e leerjaar VWO en Havo

Het verzuim op scholen voor praktijkonderwijs is het hoogst in vergelijking met andere schooltypen. Toch betreft het hier vaker dan gemiddeld geoorloofd verzuim. Het mogelijk ongeoorloofde verzuim is het hoogst in de 3e en 4e leerjaar van het VWO en de Havo (resp. 44% en 43%). In de onderstaande tabel staan de verzuimredenen naar schooltype uitgesplitst, waarbij de totalen van het geoorloofd en ongeoorloofd verzuim nu verticaal in plaats van horizontaal zijn af te lezen.

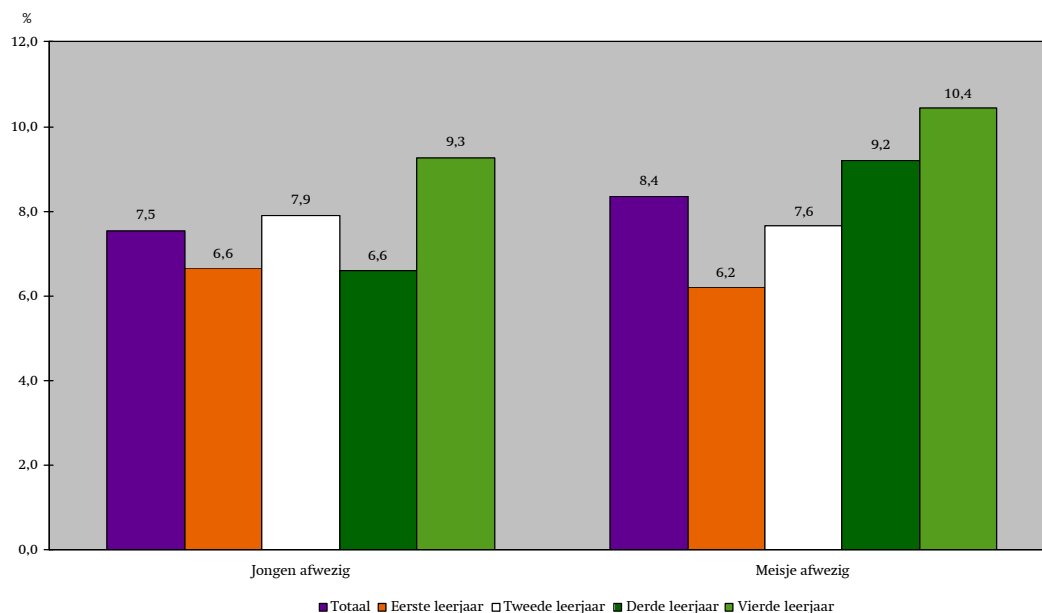
6 | Verzuimredenen naar schooltype

	Geoorloofd verzuim									Mogelijk ongeoorloofd verzuim			
	Ziek	Geschorst	Bezoek aan arts	Begrafenis	Eruit gestuurd	Verlof	Vrijstelling voor specifiek vak	Anders	Totaal geoorloofd verzuim	Niet bekend	Te laat	Spijbelen	Totaal mogelijk ongeoorloofd
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
PRO leerjaar 1	71	0	8	0	0	0	0	0	78	14	8	0	22
PRO leerjaar 2	46	1	8	0	0	4	12	0	71	23	5	1	29
PRO leerjaar 3	53	4	4	0	0	2	0	4	65	29	5	0	35
PRO leerjaar 4	72	3	3	0	0	0	6	0	83	11	3	3	17
<i>Totaal</i>	58	2	6	0	0	2	5	1	73	20	5	1	27
VMBO leerjaar 1	55	0	7	1	1	3	6	1	73	25	2	0	27
VMBO leerjaar 2	54	0	6	0	1	3	4	5	73	25	2	0	27
VMBO leerjaar 3	50	1	4	0	0	4	8	0	67	26	5	3	33
VMBO leerjaar 4	38	0	5	0	2	3	9	1	59	36	4	0	41
<i>Totaal</i>	49	0	5	0	1	3	7	2	67	28	3	1	33
Havo-VWO leerjaar 1	54	0	3	1	1	1	2	0	62	36	2	0	38
Havo-VWO leerjaar 2	54	1	3	1	1	0	4	0	62	36	1	0	37
<i>Totaal</i>	54	0	3	1	1	0	3	0	63	36	1	0	37
HAVO leerjaar 3	46	0	4	0	0	3	0	0	53	44	2	1	47
HAVO leerjaar 4	47	0	3	0	1	3	4	1	60	35	4	1	40
<i>Totaal</i>	46	0	4	0	1	3	3	1	57	39	3	1	43
VWO leerjaar 3	51	1	6	2	0	1	4	0	65	34	0	1	35
VWO leerjaar 4	40	0	3	0	0	1	3	0	48	50	1	0	52
<i>Totaal</i>	45	1	8	2	0	2	6	1	56	42	1	1	44

2.3 Meisjes verzuimen meer dan jongens

Het verzuimpercentage onder de vrouwelijke leerlingen is hoger dan onder de mannelijke (respectievelijk 8,4% en 7,5%). Zowel bij jongens als bij meisjes is het verzuimpercentage het hoogst in het vierde leerjaar en het laagst in het eerste leerjaar. Bij meisjes is er sprake van het grootste verschil in verzuim naar leerjaar: terwijl 6,2% verzuimt in het eerste leerjaar is dit 10,4% in het vierde leerjaar.

7 | Verzuimpercentage per leerjaar naar sekse

Bron: NIPO, 2002

Geen significant verschil in verzuimredenen naar sekse

Ondanks het feit dat meisjes meer verzuimen dan jongens, blijkt er geen significant verschil te zijn naar verzuimredenen. Bij meisjes wordt ziekte iets vaker geregistreerd als reden van afwezigheid dan jongens (resp. 51% en 48%). Verder is er echter geen sprake van grote verschillen in de redenen van verzuim.

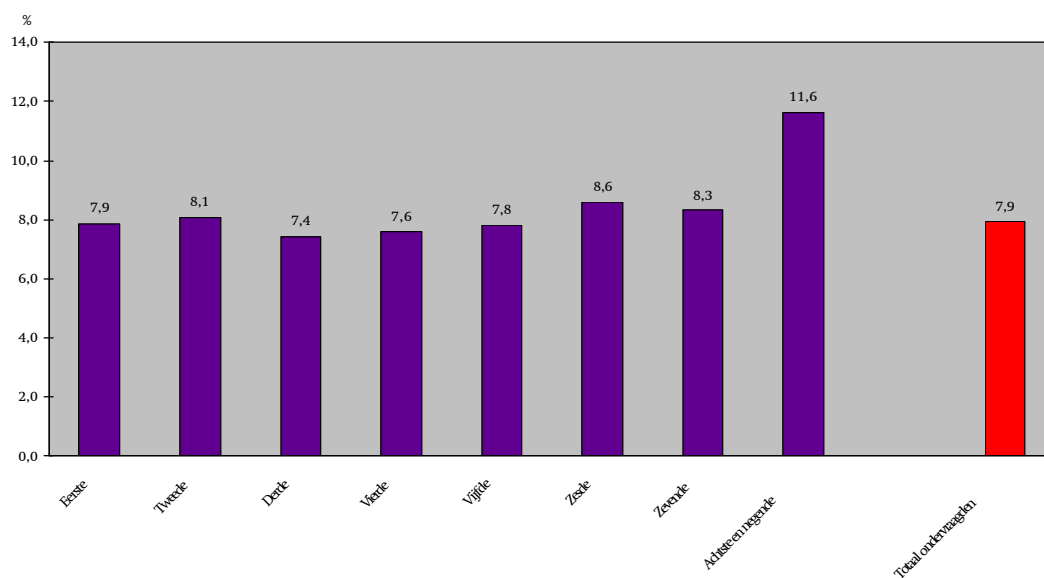
8 | *Verzuimredenen naar sekse*

	Jongens	Meisjes	Totaal
	%	%	%
Geoorloofd			
Ziek	48	51	49
Geschorst	1	0	0
bezoek aan arts	4	5	4
Begravenis	0	1	1
Eruit gestuurd	1	1	1
Verlof	2	2	2
Vrijstelling voor een specifiek vak	5	5	5
Anders	1	1	1
<i>Totaal</i>	63	65	63
Mogelijk ongeoorloofd			
Niet bekend	33	32	33
Te laat	3	2	3
Spijbelen	1	1	1
<i>Totaal</i>	37	35	37

2.4 Verzuim hoogst tijdens achtste en negende lesuur

Qua verzuim per lesuur valt op dat het verzuim het hoogst is tijdens de laatste lesuren op de dag (11,6%)². Op de overige lesuren schommelt het verzuimpercentage licht tussen de 7,4% en 8,6%.

9 | Verzuimpercentage naar lesuur

Bron: NIPO, 2002

² De resultaten van het achtste en het negende uur zijn samengenomen om een voldoende grote groep te hebben om betrouwbare uitspraken over te kunnen doen.

Het hoge verzuim tijdens het achtste en negende lesuur blijkt vooral het gevolg te zijn van ziekmeldingen, leerlingen die ziek naar huis zijn gegaan aan het eind van de lesdag.

Tijdens het zesde en zevende lesuur is er sprake van een relatief hoog percentage leerlingen dat mogelijk ongeoorloofd verzuimt.

Het percentage leerlingen dat te laat is, is het hoogst tijdens het eerste lesuur (6%).

10 | Verzuimredenen en lesuur

	Eerste	Tweede	Derde	Vierde	Vijfde	Zesde	Zevende	Achtste en negende	Totaal
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Geoorloofd									
Ziek	44	54	54	50	48	41	39	61	49
Vrijstelling voor een specifiek vak	4	7	6	3	5	4	6	2	5
Bezoek aan arts	7	4	4	2	3	4	7	1	4
Verlof	1	2	2	2	6	1	1	0	2
Begravenis	0	1	0	1	0	1	2	0	1
Eruit gestuurd	0	0	1	1	1	0	3	0	1
Anders	1	0	0	1	1	0	0	15	1
Geschorst	1	0	1	1	0	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	59	69	69	62	65	51	56	79	64
Mogelijk ongeoorloofd									
Niet bekend	35	29	29	34	33	46	42	21	33
Te laat	6	2	1	2	2	2	2	0	3
Spijbelen	0	1	1	2	1	1	0	0	1
<i>Totaal</i>	41	31	31	38	35	49	44	21	36

Gelet op lesuur en schooltype valt het op dat het hoogste verzuimpercentage te vinden is onder VMBO'ers tijdens het achtste en/of negende lesuur (14,9%). Het percentage is ook bovengemiddeld hoog onder havisten uit de 3e en 4e leerjaar tijdens het zesde lesuur (12,6%).

Op scholen voor praktijkonderwijs is het verzuim sowieso bovengemiddeld hoog. Naar lesuur zijn er nog twee pieken te zien tijdens het vijfde en het tweede lesuur (resp. 13,8% en 13,5%).

11 | Verzuimpercentage per lesuur naar schooltype

	VMBO totaal	PRO totaal	Havo\VWO leerjaar 1,2	Havo leerjaar 3, 4	VWO leerjaar 3, 4	Totaal
	%	%	%	%	%	%
Eerste	7,9	9,5	7,6	7,5	7,3	7,9
Tweede	8,2	13,5	7,5	7,8	7,2	8,1
Derde	7,4	10,3	7,5	7,4	6,3	7,4
Vierde	8,5	6,7	7,7	6,4	6,3	7,6
Vijfde	9,0	13,8	6,7	8,4	4,8	7,8
Zesde	7,7	-	7,8	12,6	9,2	8,6
Zevende	9,6	-	4,9	9,4	9,2	8,3
Achtste en negende	14,9	-	10,4	4,5	*	11,6
Totaal	8,2	10,2	7,4	7,9	6,8	7,9

- Geen waarnemingen

* Te laag aantal waarnemingen

Wordt het verzuim per lesuur naar leerjaar bekeken, dan is het verzuim onder leerlingen in de eerste klas over alle lesuren het laagst, en onder leerlingen uit de vierde klas over alle lesuren het hoogst.

Leerlingen van het vierde leerjaar blijken op alle lesuren bovengemiddeld veel te verzuimen. Met name tijdens het achtste en negende lesuur is dit percentage in het vierde leerjaar erg hoog (16,5%). Ook onder leerlingen uit de derde klas is het verzuim vanaf het zesde lesuur en later bovengemiddeld hoog.

Leerlingen die in de tweede klas zitten zijn op de laatste twee lesuren meer dan twee keer zo vaak afwezig vergeleken met het vijfde lesuur, midden op de dag.

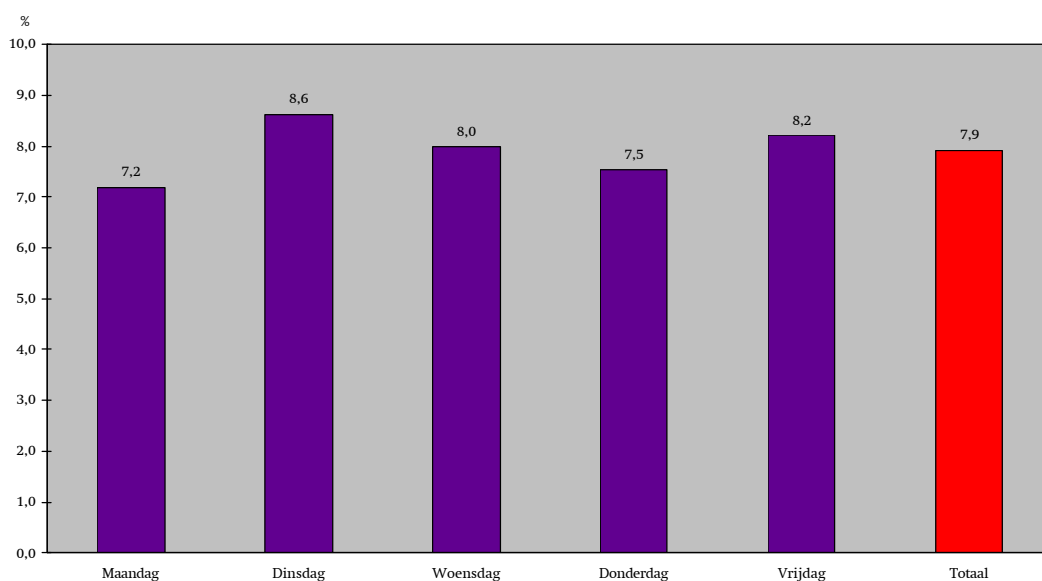
12 | Verzuimpercentage per lesuur naar leerjaar

	Leerjaar 1	Leerjaar 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	Totaal
	%	%	%	%	%
Eerste	6,5	8,5	7,6	10,2	7,9
Tweede	6,2	8,4	8,4	10,1	8,1
Derde	6,9	7,1	7,2	8,5	7,4
Vierde	7,5	6,6	7,7	8,7	7,6
Vijfde	6,1	6,0	6,9	10,4	7,8
Zesde	5,7	8,0	9,1	10,3	8,6
Zevende	6,2	7,4	9,5	11,0	8,3
Achtste + negende	6,3	12,9	5,4	16,5	11,6
Totaal ondervraagden	6,4	7,8	7,8	9,8	7,9

2.5 Verzuim het laagst op maandag

Op maandag is het verzuim het laagst (7,2%) en op dinsdag het hoogst (8,6%). Verwacht zou kunnen worden dat het percentage op vrijdag hoger zou liggen als gevolg van het einde van de week, maar dit blijkt slechts in zeer lichte mate het geval te zijn.

13 | Verzuimpercentage naar dag van de week

Bron: NIPO, 2002

Het licht verhoogde verzuim op dinsdag blijkt vooral veroorzaakt te worden door de laatste twee lesuren (18,5% tijdens het achtste en/of negende lesuur).

Op maandag is het verzuim in de middag eveneens aan de hoge kant (11% en 9,8% tijdens resp. het zevende en achtste/negende lesuur).

14 | Verzuimpercentage per dag van de week naar lesuur

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Totaal
	%	%	%	%	%	%
Eerste	6,5	9,1	8,3	7,8	7,8	7,9
Tweede	8,1	8,7	8,9	7,0	6,8	8,1
Derde	6,2	8,5	6,2	6,9	10,0	7,4
Vierde	6,8	6,7	7,4	8,3	8,9	7,6
Vijfde	7,0	8,2	7,4	7,7	9,0	7,8
Zesde	8,4	9,0	11,2	6,9	7,0	8,6
Zevende	11,0	7,2	7,2	9,4	6,9	8,3
Achtste + negende	9,8	18,5	6,1	-	7,0	11,6
Totaal	7,2	8,6	8,0	7,5	8,2	7,9

- Geen waarnemingen

Het verzuim per dag fluctueert dan wel niet zo veel, in de verzuimredenen zijn wel verschillen zichtbaar. Terwijl het ziekteverzuim op woensdag 59% bedraagt, is dit op vrijdag slechts 40% van het verzuim.

Het geoorloofd verzuim is op dinsdag en woensdag het hoogst (resp. 72% en 70%). Het mogelijk ongeoorloofd verzuim is het hoogst op vrijdag (48%), donderdag (41%) en maandag (40%).

15 | Verzuimredenen naar dag van de week

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Totaal
	%	%	%	%	%	%
Geoorloofd						
Ziek	48	53	59	42	40	49
Vrijstelling voor een specifiek vak	4	7	2	6	6	5
Bezoek aan arts	4	5	5	5	0	4
Verlof	2	2	1	2	4	2
Begrafenis	0	1	1	1	0	1
Eruit gestuurd	0	1	1	1	1	1
Geschorst	0	1	0	1	0	0
Anders	0	2	1	1	1	1
<i>Totaal</i>	58	72	70	59	52	63
Mogelijk ongeoorloofd						
Niet bekend	36	27	28	35	47	33
Te laat	4	2	2	4	1	3
Spijbelen	0	1	1	2	0	1
<i>Totaal</i>	40	30	31	41	48	37

3 Conclusie

Tijdens een willekeurige les is 7,9% van de leerlingen geoorloofd of ongeoorloofd afwezig. Het mogelijk ongeoorloofde verzuim bedraagt gemiddeld 2,85%.

Verzuim blijkt in sterke mate samen te hangen met leerjaar, schooltype en sekse:

- Het totale verzuim is het hoogst tijdens de hogere klassen en het laagst tijdens de eerste klas.
- Meisjes verzuimen meer dan jongens. Qua verzuimredenen is er echter geen sprake van significante verschillen.
- Het totale verzuim is het hoogst op scholen voor praktijkonderwijs en het VMBO, gevolgd door het verzuim op de Havo en het laagst op het VWO.

Van het geoorloofde verzuim (63%) is ziekte de meest voorkomende reden van afwezigheid. Bij 37% van de afwezigen is sprake van mogelijk ongeoorloofd verzuim.